

Rajko Šugman

Moj pogled na osamosvajanje slovenskega športa 1988–1992

(prispevek ob 30. obletnici osamosvojitve)

Izvleček

Prispevek o osamosvajanju slovenskega športa 1988–1992 je napisal Rajko Šugman, eden od udeležencev osamosvajanja, na podlagi primarnih in sekundarnih virov ter lastnih zapiskov. V omenjenem obdobju je bil član predsedstva Zveze za telesno kulturo Jugoslavije (ZTKJ), član predsedstva Športne zveze Slovenije in od leta 1990 njen predsednik. Leta 1999 je napisal knjigo *Prelomno obdobje slovenskega športa 1988–1994*, ki jo je izdala Fakulteta za šport Univerze v Ljubljani.

Ključne besede: Slovenija, država, šport, olimpizem

Iniciativni odbor za ustanovitev OKS v družbi z olimpijcem Leonom Štukljem in predsednikom RS Milanom Kučanom ob podpisu Olimpijske listine 15.10.1991; z leve: Evgen Bergant, dr. Rajko Šugman, Janez Sterle, Leon Štukelj, Milan Jerman, Milan Kučan, Miroslav Cerar, Ivo Daneu in dr. Janez Kocijančič. Foto: Ljubo Stojanovič

My view of the independence of Slovenian sport 1988–1992

(contribution upon the 30th anniversary of independence)

Abstract

The contribution about the gaining of independence by Slovenian sport between 1988 and 1992 was written by Rajko Šugman, one of the people actively involved in the independence process, based on primary and secondary sources and his own notes. In the mentioned period he was a member of the presidency of the Association of Physical Culture Organisations of Yugoslavia (ZTKJ), a member of the presidency of Sport Association of Slovenia and, since 1990, its president. In 1999 he wrote the book "A Landmark Period of Slovenian Sport 1988–1994", published by the Faculty of Sport of the University of Ljubljana. It has 172 pages, 155 quoted sources, 46 other sources – books and articles. It includes two reviews by university teachers, a historian and a political scientist. Moreover, during the mentioned period, Šugman attended all the meetings of the presidency of the ZTKJ as well as all joint meetings of the presidency of the ZTKJ and the Yugoslav Olympic Committee (JOC), where he took an active part. Ivo Zorčič was also a member of the presidency of the ZTKJ, whereas Janez Kocijančič and Miha Ravnik were members of the presidency of JOK. The presidency of the ZTKJ and JOK also included other Slovenians who were elected by the Yugoslav Expert Associations (JZS) and also had voting rights.

Key words: Slovenia, country, sport, Olympism

■ Uvod

Pri opisovanju svojega pogleda na osamosvajanje slovenskega športa v obdobju 1988–1992 sem uporabil svoje zapiske in arhivsko gradivo (vire) Športne zveze Slovenije (ŠZS), ki ga je nekaj let skrbno zbiral in urejal nekdanji generalni sekretar Zveze telesnokulturnih organizacij Slovenije (ZTKOS) Rudi Ziernicki (če virov ni v arhivu, bom to posebej omenil). Torej je vse moje pisanje mogoče preveriti s primarnimi viri, pa tudi velikim številom zapisov športnih časopisov (sekundarni viri) takratnega časa, kot so Delo, Sportske novice in Sport.

Politični dogodki v tistem času so bili burni, toda politično oceno o tem izrekajo

drugi. Ob vseh političnih razhajanjih Slovenije s federacijo so pomembni tudi posebni dogodki področij. Spomnimo se finančnih težav s federacijo, skupnih jeder na področju izobraževanja, kulture in znanosti itd. Tudi šport je imel velike težave, ki so pripeljale do razdruževanja z jugoslovanskimi strokovnimi zvezami (JSZ), do vključevanja slovenskih zvez v mednarodne in do ustanovitve Olimpijskega komiteja Slovenije (OKS). Gre torej za tri različne, vendar med seboj povezane dogodke. Poudariti želim, da je treba najprej poiskati vzroke razhajanja v športu in šele potem posledice, ne obrnjeno, kot lahko večkrat beremo v medijih.

■ Organiziranost športa v Jugoslaviji pred letom 1988 in po njem

Verjetno veliko športnih delavcev takratnega časa ni dovolj poznalo nekaterih posebnosti v organiziranosti jugoslovanskega športa, ki ga ni bilo mogoče primerjati z organiziranostjo športa v nobeni drugi državi in ne z današnjo v Sloveniji. Za boljše razumevanje naj na kratko zapišem: (1) Z amandmaji k zvezni ustavi leta 1971 so vse pristojnosti federacije na področju družbenih dejavnosti prenesli na republike in pokrajine. V federaciji tako ni bilo več nobenega športnega državnega organa, ostali sta le osrednji društveni organizaciji Zveza za telesno kulturo Jugoslavije (ZTKJ) in Jugoslovanski olimpijski komitej (JOK) ob številnih JSZ, vključenih v mednarodne federacije. (2) Športnike za olimpijske (OI) in sredozemske igre (SI) sta na skupni seji dočeli obe predsedstvi (ZTKJ in JOK), kar je v vseh državah izključna pristojnost nacionalnega olimpijskega komiteja (NOK). Tako je ZTKJ ohranil odločilno vlogo osrednje

športne organizacije v Jugoslaviji. Ne le to: ZTKJ je bil tudi član »državnega« organa Komiteja za razvoj športa v Svetu Evrope. Tam je bila Jugoslavija članica več komitejev, npr. za šport, kulturo, velika mesta ... (3) JOK je bil tako »doma« odvisen tudi od ZTKJ, do MOK pa je »kazal« neodvisno in samostojno držo. (4) Glede na točko 2 je razumljivo, da sta se ZTKJ in JOK dogovorila, da bodo imeli (tudi zaradi znižanja stroškov) nekatere skupne komisije. V skupne komisije je tudi ZTKOS imenoval svoje kadre. Tako je bil profesionalni strokovni delavec ZTKOS Tomo Levovnik imenovan v Komisijo za napredek športa in olimpijske priprave, sam sem bil član skupne Komisije za mednarodno sodelovanje, Marjan Oblak je bil predsednik nadzornega odbora ... Naloge komisij je bila priprava strokovnih predlogov o določeni problematiki na podlagi sprejetih meril, o katerih je zatem odločalo predsedstvo ene ali obe že imenovani predsedstvi skupaj.

■ Burno leto 1988

Bližale so se OI v Seulu, ki so potekale od 17. septembra do 2. oktobra. Na skupni seji obeh predsedstev ZTKJ in JOK 14. julija 1988 smo določili udeležence. Med njimi sta bila tudi slovenska jadralca v razredu 470. Spominjam se, da letalo iz Beograda tistega popoldneva ni poletelo v Ljubljano, zato nas je Miha Ravnik povabil, naj prespimo v stanovanju IS S SRS v Novem Beogradu. Zvečer sem poklical urednika športnega uredništva Dela Evgena Berganta - Kukija (pod vzdevkom Kuki ga je poznal ves novinarski svet), ali želi, da napišem prispevek o športnikih, ki bodo odpotovali v Seul. Napisal sem ga, objavljen je bil 18. julija pod naslovom Seznam olimpijskih potnikov realna podoba kakovosti. Toda 5. avgusta 1988 so Sportske novice objavile seznam potnikov za Seul brez naših jadralcev, ki je bil dopolnjen še z nekaj neznanimi člani vodstva. Sledila so burna nasprotovanja. V arhivu ŠZS je o tem dogodku najmanj devet dopisov, protestov in predlogov rešitev, tudi predlog za takojšen sklic izredne seje obeh predsedstev. Nič ni pomagalo! Osmega avgusta smo poskušali v Zagrebu (skupaj z Ivom Zorčičem, Rudijem Ziernickim in Tomom Levovnikom) razrešiti nastali problem s predsednikom ZTKJ Hrvatom Duškom Dragunom ter drugimi hrvaškimi člani obeh predsedstev in skupnih komisij. Strinjali smo se, da sta bila jadralca na seji potrjena. Tisto noč smo dvakrat govorili s profesionalnim podpred-

sednikom ZTKJ Vladimirjem Vujovićem, ki je ob prvem klicu potrdil našo ugotovitev. Z drugim klicem smo ga prosili, naj zapisnik čim prej pošlje v Ljubljano. Ker zapisnika nisimo prejeli, smo ga čez nekaj dni znova poklicali. Dejal je, da je trak izginil (!) in da zapisnika ne bo (res ga ni v nobenem arhivu). Z nami je ves čas sodeloval tudi predsednik Jadranske zveze Slovenije Miha Vohinz, ki je po vseh protestih predlagal, naj postopek prekinemo. Za kakršne koli spremembe je bilo tako ali tako že prepozno. Čakati smo morali na poročilo vodstva reprezentance po Seulu. Razumljivo je, da so se odnosi med slovenskimi in drugimi člani obeh predsedstev zaostri.

Po OI je bila znova sklicana skupna seja obeh zveznih asociacij, na kateri smo razpravljali o zaostrenih odnosih med članicami in o olimpijskem poročilu. Nekaj dni pred sejo smo se pri Mihi Ravniku na sedežu Zveze sindikatov v Dalmatinovi ulici sešli vsi štirje člani obeh predsedstev (torej še Ivo Zorčič in Janez Kocijančič) ter dolgoletni športni delavec in predsednik jugoslovanske in evropske kegljaške zveze Avgust Likovnik in predsednik Komisije za mednarodno sodelovanje ZTKOS Evgen Bergant. Dogovorili smo se za enoten nastop na skupni seji in o tem, kaj bomo naredili, če s svojimi stališči ne bomo uspešni. Govorili smo tudi o funkciji predsednika JOK, saj je bila Slovenija na vrsti, da predlaga kandidata. To naj bi bil Janez Kocijančič, ki pa je menil, da je treba dati času čas in počakati, kakšno bo v nadaljevanju politično dogajanje. O položaju predsednika ZTKJ, ki bi ga moral prav tako zasesti Slovenec, nismo govorili. Pooblastili so me, naj na seji v Beogradu predstavim naše predloge sklepov.

Skupna seja obeh zveznih asociacij je bila v veliki dvorani Skupščine SR Srbije.

Razprave o nastalih odnosih (še posebej v luči zaostrenih političnih odnosov med federacijo in republikami) in kritike vodstva na OI v Seulu so kar deževale. Takrat smo tudi izvedeli, da sta afero črtanja jadralcev zakuhala predsednik JOK dr. Ivo Mecanović in generalni sekretar Časlav Veljić (z njim je bila v sporu slovenska kajakaška zveza). Po svoji »posplošeni« razpravi sem v imenu slovenskih članov predsedstev predlagal naslednje sklepe: (1) odgovornost vodstva olimpijske odprave na OI v Seulu glede črtanja jadralcev s seznama olimpijcev in razširitve seznama vodstva z drugimi člani, ki niso bili na sprejetem seznamu; (2) ustanovitev republiških olimpijskih podkomitejev kot sestavnih delov JOK; (3) ree-

lekcijo generalnega sekretarja JOK, ker si je dotakratni nakopičil ogromno politično in ekonomsko moč; (4) javni razpis za novega generalnega sekretarja JOK; (5) spoštovanje dogovorjenega ključa pri izvolitvi najvišjih športnih funkcij – predsednika ZTKJ in JOK.

Kako so se člani obeh predsedstev odzvali na naše predloge? Kratko povzemam po svoji knjigi (str. 52, 53): »Po predlogih slovenske delegacije se je na skupni seji predsedstva ZTKJ in JOK razvila burna razprava. Zanimivo je bilo, da sta vse točke v zvezi z generalnim sekretarjem JOK podprli delegaciji Srbije in BiH. Prva iz osebnih razlogov (protikandidata za generalnega sekretarja JOK je imela pripravljenega prav Srbija, in to Dragana Stajkovića, sekretarja Komisije za mednarodno sodelovanje), druga pa iz načelnih razlogov. Člani predsedstev so najbolj nasprotovali predlogu spoštovanja ključa izvolitve dveh predsednikov iz Slovenije in ustanovitvi olimpijskih podkomitejev v republikah. Prvemu predlogu je najbolj nasprotovala Srbija.« Po odmoru je predsedujoči predlagal, »da je treba predloge slovenskih članov predsedstev podrobno proučiti, zato je sejo prekinil s pripombo, da bo v kratkem sklicano nadaljevanje te seje«.

Na seji je bil sicer izglasovan (s preglasovanjem) sklep, da Slovenija zasede najprej (leta 1992) položaj predsednika ZTKJ in zatem (leta 1994) položaj predsednika JOK. Tako je predsednik ZTKJ postal Tomo Drakulevski iz Makedonije. Zapisnika te skupne seje ni v arhivu ŠZS, je pa vabilo z gradivom. Obstajajo pa sekundarni viri, beograjski Sport in zagrebške Sportske novosti, ki te dogodke potrjujejo.

Po omenjeni skupni seji se je sešlo predsedstvo JOK. Zavrnilo je vse predloge Slovenije in za predsednika JOK izvolilo Aleksandra Bakočevića. Sklepam, da zaradi znanih sprejetih slovenskih stališč na sejo sploh nista bila vabljena ne Kocijančič ne Ravnik, ker bi vsaj Kocijančič zagotovo razpravljaj.

■ 1990–1991

Petindvajsetega septembra 1990 je bila volilna skupščina ZTKOS. Izvoljen sem bil za predsednika. Kot mandatar sem za člane predsedstva predlagal Janeza Steleta, Franca Agreža, Tjašo Andree - Prosenc, Evgena Berganta, Rada Cvetka, Toneta Goršiča, Boruta Farčnika, Karla Ferenčaka, Ernesta Jazbinška, Vinka Jelovca, Toma Levovnika, Iztočka Retarja, Poldeta Rovana, Vilija Sekereša, Vladimira Slejka, Jožeta Šatra, Jožeta Štihca

Slovenska olimpijska reprezentanca Barcelona 1992; dr. Rajko Šugman tretji z leve v drugi vrsti spodaj. Foto: Ljubo Stojanović.

in Toneta Vogrinca, ki je (z menjavami Goršiča, Jelovca, Cvetka in Retarja ter kooptiranim Borisom Silo in Janezom Sodržnikom) delovalo do združitve ŠZS in OKS decembra 1994. Za generalnega sekretarja ŠZS je bil imenovan dolgoletni športni delavec Marjan Jemec. Štiriinpetdeset delegatov RSZ (samo ti so imeli pravico glasovanja) je sprejelo več sklepov, ki so bili, vsaj nekateri, pomembni za slovenski šport doma in takrat nekoliko manj za proces združevanja (npr. že v dnevnem redu določeno preimenovalje ZTKOS v ŠZS; ustanovitev inštituta za šport ...).

Politični odnosi med Slovenijo in zveznimi športnimi organi so se čedalje bolj zaostrovali. Izpostavljam močno skrhane odnose med jadralnimi, kajakaškimi in ragbijskimi zvezami. Zato je sekretariat ŠZS že 11. decembra 1990 sklenil, da se je treba postopno lotiti ustanavljanja OKS, saj sta predsedstvu ZTKJ in JOK (kot smo zapisali) zavrnila vsakršno možnost ustanavljanja olimpijskih podkomitejev v republikah. Zaradi vse bolj zaostrenih odnosov je obstajala možnost, da v nekaterih JSZ slovenskih športnikov ne bodo več pošiljali na mednarodna tekmovanja. Evgen Bergant je upravičeno na vseh srečanjih (formalnih in zasebnih) opozarjal, da je treba politiko peljati tako, da ne bomo ogrozili nastopov slovenskih športnikov na tekmovanjih JSZ in JOK (ZTKJ tako ali tako ni bil organizator nobenega tekmovanja, je pa bil najvišji športni organ oziroma usklajevalec zvezne športne politike društvene organiziranosti).

Sedemindvajsetega februarja 1991 je bila v Beogradu znova skupna seja predsedstev ZTKJ in JOK. Razprave so bile tako zaostre-

ne, da so se nekatere zveze bale, da bodo slovenske športnike izključili iz jugoslovanskih reprezentanc. Ker smo se doma načelno dogovorili o našem nastopu, sem tudi sam posegel v razpravo in na koncu predlagal dogovorjeni predlog sklepa, ki sem si ga že doma zapisal.

»Izhajajoč iz položaja in vloge športa v sodobnem svetu, statuta MOK in Manifesta CIEPS, sta predsedstvu ZTKJ in JOK na skupni seji 27. februarja 1991 sklenili, da trenutno politično dogajanje ne bo vplivalo na nastope naših športnikov. Vsem jugoslovanskim športnikom je treba tudi vnaprej omogočiti nastope na vseh velikih mednarodnih tekmovanjih, vključno z olimpijskimi igrami v Albertvillu in Barceloni. To izhaja iz temeljnih moralnih in etičnih norm športa ter pravic in svoboščin ljudi.« Takrat sem imel občutek, da utegne biti ta predlog sklepa pomemben, zato sem si ga zapisal, dva dni po seji pa sem zaradi slabih izkušenj v Beogradu zahteval prepis zapisnika. Rudiju Ziernickemu sem za arhiv predal pisni predlog sklepa. Sicer pa so vsi navedeni dokumenti v arhivu ŠZS.

V omenjeni knjigi sem med drugim zapisal, da so slovenski predlog takoj podprli člani iz BiH (najprej Ahmed Karabegović, prijatelj Janeza Kocijančiča še iz mladinskih časov) in delno iz Hrvaške. Vsi drugi so bili skeptični in so se spraševali, kaj to dejansko pomeni. Ne glede na to, da je bil sklep s citirano vsebino sprejet, zahteva komentar. Triindvajsetega decembra 1990 smo se v Sloveniji na plebiscitu izrekli za samostojno in neodvisno državo Slovenijo, zato je bil predlagani sklep na skupni seji ZTKJ in JOK 27. februarja 1991 toliko bolj razumljiv.

Toda v športne organizacije na zvezni ravni je vnesel nove nemire in razburjenje. Ker so člani obeh predsedstev sklep sprejeli soglasno, pomeni, da je veljal za ZTKJ, JSZ in za JOK, ki bo določil (JOK ali na skupni) športnike za SI, ki bodo od 28. junija do 12. julija 1991 v Atenah.

Predsedstvo ŠZS je začasno še videlo možnost razprave o nadaljnjih poteh

športa v Jugoslaviji na podlagi že omenjenega sklepa skupne seje v Beogradu, zato je na pogovor v Ljubljano povabil oba predsednika in sekretarja ZTKJ in JOK ter vse predsednike in sekretarje ZTKO republike in pokrajin. Pogovor je bil aprila 1991 (na veliki petek) v sejni sobi časopisa Kmečki glas na Celovski cesti. Pogovarjali smo se o nadaljnjih možnostih sodelovanja. Razšli smo se, vendar se zlasti predstavniki Srbije z razhajanjem nikakor niso strinjali. Zapisnik seje je pisal generalni sekretar ŠZS Marjan Jemec.

S tega srečanja je zanimivo dvojje: (1) Janez Stele, namestnik predsednika ŠZS, je imel intervju za BBC (očitno je Angleže zanimalo, kaj se dogaja v sobi Kmečkega glasa!), jaz pa s Francijem Pavšerjem st. za Radio Slovenija (upam, da je v njihovem arhivu!). (2) Zapisnik Marjana Jemca, ki sem ga prebral, je kmalu po seji izgubil, »izpuhtel«. Ni ga bilo mogoče najti; niti v arhivu ŠZS ga ni! Tiskani mediji so o tem poročali.

■ Vojaški napad na Slovenijo

Vseh članov sekretariata predsedstva ŠZS, ki bi lahko odločali v odločilnih urah vojaškega napada na Slovenijo, ni bilo v Ljubljani (poleg mene so bili odsotni še namestnik predsednika Janez Stele, Boris Sila in Igor Malič), zato je vsa teža odločanja do 30. junija padla na ramena generalnega sekretarja ŠZS Marjana Jemca, Toma Levovnika in Evgena Berganta. Kaj storiti? Na predlog Toma Levovnika je Marjan Jemec (po njegovih zapisih) sestavil besedilo, ki je bilo 28. junija objavljeno v medijih: »Športna zveza Slovenije priporoča, glede na nastali položaj v Republiki Sloveniji, da organizatorji preložijo predvidena športna tekmovanja in da slovenski športniki ne sodelujejo na tekmovanjih izven Slovenije, dokler ne bodo ponovno vzpostavljeni potrebni pogoji za njihovo varnost, za varnost drugih udeležencev ter za regularnost tekmovanj.« Devetindvajsetega junija so mediji objavili še drugi poziv (tudi tega je napisal Marjan Jemec z dodatkom Evgena Berganta): »ŠZS ocenjuje, da je za slovenski

narod žaljivo, da športniki Slovenije v takih razmerah nastopajo na mednarodnih tekmah za barve Jugoslavije. Zato jih poziva, naj za zdaj zapustijo jugoslovanske reprezentance in se čim prej vrnejo domov.«

Poziva sta šla v svet. Najtežje je bilo s športniki, ki so tekmovali na SI v Atenah, saj je vodja odprave Artur Takač od Toma Levovnika zahteval, naj ŠZS prekliče poziv o zapustitvi iger. Znano je, da so se slovenski športniki v Atenah in še prej Jure Zdovc na EP v Rimu odločili zapustiti tekmovanje. Pri tem sta imela pomembno vlogo povezovalca s športniki na SI Tomo Levovnik in Marjan Jemec. Organizacijsko sta urejala odhod iz Aten s predsednikom sveta vrhunskih športnikov Rajmundom Debevcom in trenerjem Bojanom Levstikom (ki je sicer vodil italijanske rokometase), ki so se vračali prek Dunaja (ob pomoči Braneta Elsnerja) in Celovca (ob pomoči Marjana Pippa) domov. Tridesetega junija so bili vsi člani sekretariata ŠZS v Ljubljani in 1. julija je sekretariat že zasedal v polni zasedbi. Soglasno je sekretariat potrdil vse pozive in delo imenovanih treh članov sekretariata ter sprejel nadaljnje odločitve. Do konca agresije je tekmovalni šport »zamlr«; slovenski športniki niso nastopili na nobenem tekmovanju. Devetega julija je sekretariat preklical poziv o nenastopanju slovenskih športnikov na tekmovanjih pod pogojem, da imajo v času nastopanja obležja Republike Slovenije. Petnajstega julija je predsedstvo ŠZS soglasno potrdilo vsa dotedanja ravnanja sekretariata in sprejelo priporočila o delovanju predvsem RSZ v bodoče (npr. športnikom omogočiti tekmovanja ob zagotovitvi varnosti; zadržati slovenske športne delavce v mednarodnih organizacijah, navezati stike z ustreznimi mednarodnimi federacijami itd.). Slovenski športniki so tako lahko tekmovali doma in v tujini do konca moratorija (tudi veslači na EP na Dunaju).

Takoj po agresiji so nekateri slovenski športni delavci v jugoslovanskih zvezah odstopili (npr. predsednik NZJ Marko Ilešič; predsedujoči v PZJ Tomaž Banovec; predsednik KZJ Avgust Likovnik; predsednik šahovske zveze Milan Knežević, Tomo Levovnik, predsednik Komisije za napredek športa in olimpijske priprave), velika večina drugih Slovencev v JSZ pa se sej v Beogradu sploh ni več udeleževala; tudi člani predsedstev ZTKJ in JOK ne. Zakaj? Bližale so se zimske in poletne olimpijske igre, vendar je bilo vsakemu športnemu delavcu takrat že jasno, da bodo slovenski športniki na ZOI v Albertvillu 1992 nastopili, bodisi pod zasta-

vo Slovenije bodisi pod zastavo MOK, ali pa sploh ne bodo nastopili.

■ Prvi koraki k ustanovitvi Olimpijskega komiteja Slovenije

Omenili smo že, da je bila 25. septembra 1990 skupščina ZTKOS, ki je sprejela več pomembnih odločitev, tudi preimenovanje zveze. Da bi bila preimenovanja treh stebrov športa pri nas v tistem času jasnejša, moramo omeniti številne strokovne terminološke razprave o telesni kulturi in dobro poznavanje imenovanja enakih institucij v tujini, zato je uredništvo revije Telesna kultura s prvo številko v letu 1990 preimenovalo v Šport, Fakulteto za telesno kulturo je PZS istega leta preimenoval v Fakulteto za šport (Odlok, Ur. l. RS 1990, 33) in skupščina ZTKOS je 25. septembra zvezo preimenovala v ŠZS.

Pri odločitvi, da ŠZS ustanovi nacionalni olimpijski komitej, je imel odločilno vlogo takrat največji poznavalec mednarodnih odnosov v športu Evgen Bergant. Šlo je za obuditev razmišljanja šestih športnih delavcev, ki smo jih že imenovali, s sestanka na sindikatih po OI v Seulu. Takrat je Evgen Bergant prvič sprejel predlog, naj razmisli, kako ustanoviti olimpijski komitej.

Sekretariat ŠZS je na seji 3. aprila 1991 sklenil, naj pristojna Komisija za mednarodno sodelovanje pripravi predlog ustanovitve komiteja. Očitno je Evgen Bergant že imel v glavi ves potek, saj je predlagal sedemčlanski iniciativni odbor (InO) v sestavi Miroslav Cerar, Ivo Daneu, Janez Kocijančič, Janez Stele, Milan Jerman, Evgen Bergant in Rajko Šugman. Komisija za mednarodno sodelovanje je 3. aprila potrdila sestavo InO, enako je 18. aprila 1991 storilo predsedstvo ŠZS. Z InO sta ves čas sodelovala Tone Frantar, sodnik Vrhovnega sodišča RS in generalni sekretar ŠZS Marjan Jemec.

■ Pomembni dogodki so si sledili drug za drugim

Na predlog Evgena Berganta smo se odločili, da bomo o nameri ustanovitve olimpijskega komiteja s posebnim pismom seznanili predsednika MOK Juana Antonia Samarancha, ZTKJ in JOK. Pismo, ki ga je sestavil Evgen Bergant, smo odposlali takoj po imenovanju InO. Podpisala sva ga z Miroslavom Cerarjem. Poleg tega je predsedstvo ŠZS na seji 18. aprila 1991 sprejelo

priporočilo, naj o agresiji in o razmerah v športu slovenski športni delavci obvestijo svoje kolege v mednarodnih organizacijah, predsednik ŠZS pa naj čim prej naveže stike s Komitejem za razvoj športa SE v Strasbourgu (kjer je bil stalni član delegacije ZTKJ) in MOK. Pomembne pogovore s prijatelji v mednarodnih federacijah so opravili številni, med njimi Božo Benedik (veslanje), Tjaša Andree - Prosenc (drsanje), Janez Kocijančič s predsednikom FIS Marcom Hodlerjem, saj je FIS prva priznala SZS za svojo članico (Marca Hodlerja je sprejel tudi predsednik republike Milan Kučan; tu se začne kot član predsedstva FIS meteorski vzpon Janeza Kocijančiča do prvega moža evropskega olimpizma in športa nasploh) in drugi. Bližala se je X. evropska konferenca o športu v Oslu, na katero naj bi prišel tudi predsednik MOK. Doma smo se dogovorili, naj se kot član Komisije za mednarodno sodelovanje ZTKJ in JOK kot tretji udeleženec »vrinem« za to zasedanje. Komisija je za udeležbo v Oslu določila predsednika ZTKJ Toma Drakulevskega in sekretarja komisije Dragana Stajkovića. Sprejela je tudi predlog, da tretjega člana določi ŠZS, ki naj v Oslu potuje na stroške Slovenije. Devetega maja 1991 je predsedstvo ZTKJ potrdilo predlog komisije, zato sem se udeležil seje v Oslu, na kateri bi se moral srečati s predsednikom MOK.

Toda J. A. Samaranch je udeležbo v Oslu odpovedal, je pa v njegovem imenu udeležence konference pozdravil generalni direktor MOK François Carrard, ki je

javno omenil, da je Slovenija vložila prošnjo za priznanje v MOK. To seveda ni bilo točno (šlo je za že omenjeno pismo predsedniku MOK). »Naša« delegacija v Oslu je v trenutku razpadla, zato sem François Carrarda prosil za pogovor. Sešla sva se na samem in povedal mi je približno takole: »Predsednik je seznanjen z razmerami v Sloveniji. V kratkem bo sprejel vašo športno (poudarek na športno!) delegacijo. Nadaljnji stiki bodo potekali med nama.« Vse nadaljnje pogovore z MOK je opravljal generalni sekretar ŠZS Marjan Jemec, in sicer z Anno Beddow, šefinjo MOK za stike z NOK. V Oslu sem obudil ponovno dobre stike z generalnim sekretarjem Komisije za razvoj športa SE (CDDS SE) Georgeem Walkerjem, ki je obljubil vso podporo športu v Sloveniji v imenu Sveta Evrope.

O postopku ustanavljanja OKS ter o političnih in športnih razmerah v Sloveniji je ŠZS pisno in ustno obvestil ministra za zunanje zadeve Dimitrija Rupla, poleg tega je svetovni športni javnosti, prijateljem in znanecem v tujini poslal več kot tisoč pisem. Ko-

Srečanje s predsednikom MOK J.A. Samaranchem sredi novembra 1991 v Lozani na sedežu MOK; z leve Evgen Bergant, dr. Janez Kocijančič, J.A. Samaranch, Miro Cerar, dr. Rajko Šugman, Marjan Jemec.

nec avgusta 1991 sta imela Evgen Bergant in sin Igor na starem letališču v Tokiu (po SP v atletiki in po končanem tekmovanju v namiznem tenisu v Naganu) pogovor s predsednikom MOK J. A. Samaranchem. Govorili so o olimpiizmu, športni in slovenski politiki in o obisku v Lozani. Predsednik je obljubil, da bo v kratkem sprejel našo športno delegacijo, in na koncu dejal: »V veselje mi bo o načrtih v Sloveniji slišati iz prve roke.«

Na prvi seji je InO določil naloge članov. Sekretar odbora je postal Ivo Daneu; Evgen Bergant je bil odgovoren za izdelavo podrobnega dvostopenjskega scenarija ustanovitve OKS in za pripravo Slovenske olimpijske listine; sam sem bil odgovoren za scenarij slavnostnega podpisa listine; Janez Kocijančič je sprejel nalogo za pogovore s pomembnimi političnimi gosti; za izdelavo spominske značke Avgust Likovnik; za pripravo Štirove dvorane v CD Tomo Levovnik itd. Slavnostni podpis Slovenske olimpijske listine je bil 15. oktobra 1991 v navzočnosti predstavnikov RSZ in številnih uglednih gostov. Listino sta prva javno podpisala olimpionika Leon Štukelj in Miroslav Cerar. Zatem je InO sprožil kadrovske postopek za ustanovno skupščino OKS.

■ Konec moratorija, razdruževanje in včlanjevanje slovenskih zvez v mednarodno športno gibanje

Osmega oktobra (konec moratorija) se je sešlo razširjeno predsedstvo ŠZS s pred-

stavniki RSZ in sprejelo pomembne sklepe: (1) strokovne zveze naj se takoj začnejo razdruževati z jugoslovanskimi; (2) sočasno naj se začnejo vključevati v mednarodne zveze; (3) športniki naj do včlanitve svoje zveze v mednarodno nastopijo le, če imajo vidne slovenske oznake.

Razdruževanje vsake od strokovnih panožnih zvez (bilo jih je več kot 50) je zgodba zase. Zgodovinarji bodo imeli zelo veliko dela, če bodo kdaj to proučevali, saj v arhivu ŠZS ni dokumentov o tem. Hranijo jih, če sploh, zveze same. Bistvo je bilo, da so morale številne zveze, ki so se želele včlaniti v ustrezne mednarodne zveze, pridobiti izjavo ŠZS, da so edine v državi Sloveniji, ki bodo na mednarodni ravni zastopale posamezno športno panogo. Za izdajo takšnih izjav je bil pristojen generalni sekretar ŠZS Marjan Jemec. Nekatere zveze, npr. kajak-kanu, so želele takšno izjavo celo od vlade!

Predsedstvo ŠZS se je odločilo vključiti v ENGSO (Evropska nevladna športna organizacija). Ob včlanitvi ŠZS v ENGSO 23. aprila 1993 v Berlinu sta se seje udeležila Evgen Bergant in Marjan Jemec, ki sta navezala številne stike z vodilnimi športnimi delavci nevladnih športnih organizacij Evrope, med njimi tudi z Jacquesom Roggejem, poznejšim predsednikom MOK.

ŠZS je 20. decembra 1991 z dopisom obvestil ZTKJ in JOK o razdružitvi z obema in poudaril, da želi tudi v prihodnje športno sodelovati z vsemi bodočimi športnimi asociacijami v nekdanji Jugoslaviji.

■ Delegacija v Lozani in ustanovna skupščina OKS

Po sprejetju Slovenske olimpijske listine 15. oktobra 1991 se je InO ukvarjal izključno s pripravo obiska MOK v Lozani. Imenoval je petčlansko delegacijo, ki naj bi obiskala J. A. Samarancha in se z njim dogovorila o podrobnostih priznanja OKS ter nastopanja na zimskih in poletnih olimpijskih igrah. Delegacijo so sestavljali Miroslav Cerar kot vodja ter Janez Kocijančič, Evgen Bergant, Marjan Jemec in Rajko Šugman. Pred obiskom smo si razdelili naloge: darila, gradiva, kako naj poteka pogovor – seveda odvisno od predsednika MOK itd. Srečanje s predsednikom MOK je bilo dogovorjeno za 18. november ob 16. uri. Dan pred tem smo imeli na predlog Evgena Berganta v hotelu Mövenpick v Lozani kratek pogovor (priključil se je tudi Evgenov sin Igor, ki je s snemalcem TVS ločeno pripotoval v Lozano). Evgen Bergant je še enkrat ponovil program in naloge posameznikov na srečanju. Na kratko: ob 10. uri bomo obiskali sedež MOK, da bi se seznanili s stanjem in morda dobili še navodila; Igor Bergant bo s snemalcem posnel sedež MOK in grob Pierra de Coubertina (tam so njegovi posmrtni ostanki, njegovo srce pa počiva v čudovitem parku Mednarodne olimpijske akademije na Olimpiji); Miroslav Cerar pozdravi predsednika in predstavi vse člane; Janez Kocijančič odgovarja na politična vprašanja, drugi na športna itd. Evgen Bergant je imel prijatelja novinarja v Lozani, ki je enkrat na teden s Samaranchem igral tarok, zato je ta novinar predsedniku posredoval vse informacije o Sloveniji, o športu pri nas in o vseh članih delegacije, mi pa smo prek novinarja izvedeli vse, kar nas je zanimalo. Osemnajstega novembra ob 10. uri smo bili v stavbi MOK, sprejela nas je Anne Beddow in po pozdravu je dejala približno takole: »Predsednik vas bo sprejel točno ob 16. uri, tukaj bodite kakšno minuto prej. Pogovarjali se boste lahko le 30 minut.« Na hitro smo se dogovorili, da mora biti Miroslav Cerar s pozdravom in predstavitvijo zelo kratek.

Ob 16. uri so se odprla predsednikova vrata. Po rokovanju smo sedli za mizo. Predsednik je bil zelo slabe volje. Miroslav Cerar je govoril več kot 10 minut. Kako se bo odzval predsednik, sem se spraševal. Po kratkem telefonskem pogovoru je bil še slabše volje. Začel se je pogovor, bil je politične narave. J. A. Samaranch je vprašal: »Ste imeli pri vas svobodne volitve?« Janez Kocijančič mu je

odvrnil: »Da!« Sledila so nova vprašanja. »So imeli tudi v Bosni svobodne volitve?« Janez Kocijančič: »Da!« »In kdo je v Bosni zmagal?« Janez Kocijančič: »Alija Izetbegović, človek, ki ga je vaš prijatelj Branko Mikulić dal za preti za sedem let!« Sledila je groba tišina, nato je bilo slišati predsednikov smeh. Pred nami je bil popolnoma drug J. A. Samaranch. Pogovor je stekel približno takole: »Imenujte tri od petih držav (navedel jih je), ki bodo priznale Slovenijo, pa bom jaz, skupaj s podpredsedniki, priznal OKS in nastopili boste na ZOI v Albertvillu. Če vas ne bodo priznale, boste nastopili pod zastavo MOK.« Kot iz topa smo izstrelili tri države: Francijo (zaradi Albertville), Španijo (zaradi Barcelone) in Nemčijo (zaradi Helmuta Kohla in Hansa Dietricha Genscherja). Predsednik MOK je sprejel darila, sledili sta fotografiranje in slovo. Pred vrati so čakali novinarji in dve televizijski kameri, slovenska in švicarska, vendar nas je predsednik pozval, naj se vrnemo v sobo. Zaprl je vrata in dejal: »Jutri imate v Zürichu tiskovno konferenco, in če boste tam ali pred začetkom ZOI komur koli povedali, kaj smo se dogovorili, slovenski športniki ne bodo nastopili v Albertvillu.« Kolikor vem, nihče od nas ni o tem nikoli spregovoril. Novinarjem smo namenili nekaj besed, predsednik sam pa nam je razkazal prostore in del muzeja MOK ter nas seznanil z najpomembnejšimi delavci. Med sprehodom po sobanah MOK je enkrat v šali navrgel: »Močnejši sem od Vatikana.« Poslovili smo se od predsednika in od Anne Beddow, ki je dejala: »Odkar sem tu, še nisem doživela, da bi predsednik sam komur koli razkazoval prostore (tudi del muzeja, op. p.) in za toliko presegel dogovorjeni čas pogovora (naš obisk MOK se je končal okoli 17.30, op. p.).«

Naj ponovim že večkrat zapisano (in izrečeno) zmoto o »članstvu« v MOK. Predsednik je rekel: »Vas bom priznal.« Želim povedati, da MOK nima članic; MOK prizna NOK v posamezni državi, s katerim bo sodeloval ali ne, zato v IO MOK člani volijo sami sebe (self election). Gre za »genialni ideji« Pierra de Coubertina, stari več kot sto let.

Doma so RSZ pripravljale kandidate za ustanovno skupščino OKS, ki je bila sklicana za 17. december 1991 v Zbornični dvorani Univerze v Ljubljani. Tudi za to skupščino smo si člani InO razdelili naloge. Podrobnosti o skupščini so znane, manj znano pa je, da sta za predsednika OKS kandidirala dva: Janez Kocijančič in Janez Drnovšek, ki je dopoldan istega dne svojo kandidaturo preklical. Člani IO OKS so postali Janez Kocijančič (predsednik), Miroslav Cerar (pod-

predsednik), Tjaša Andree - Prosenc, Ivo Daneu, Marko Ilešič, Matjaž Jemec, Janko Kosmina, Avgust Likovnik, Janez Matoh, Dušan Prezelj in Janez Stele; z razpisom pa je IO OKS imenoval za generalnega sekretarja Toneta Jagodica.

Ko so Slovenijo priznale prej omenjene države, je predsednik OKS Janez Kocijančič 17. januarja 1992 prejel faks (pozneje tudi dopis), v katerem ga je J. A. Samaranch obvestil, da je MOK začasno priznal OKS za svojo organizacijo v Sloveniji (dokončno je MOK priznal OKS 5. februarja). Začele so se sklepne priprave za prvi nastop slovenskih športnikov na zimskih olimpijskih igrah leta 1992 v Albertvillu pod zastavo Slovenije in istega leta na poletnih olimpijskih igrah v Barceloni, na katerih so veslači osvojili prvi dve bronasti olimpijski kolajni za samostojno Slovenijo.

Ker so Slovensko olimpijsko listino podpisali samo tisti pooblašeni člani RSZ, ki jih priznava MOK, se je pojavilo vprašanje, kako bo v prihodnje s tistimi RSZ, ki listine niso podpisale in torej niso postale članice OKS. Bili sta dve možnosti: da OKS ostane tak, kot je bil ustanovljen, preostale RSZ pa ustanovijo svojo, podobno ŠZS. Na koncu je prevladalo stališče, da bomo imeli samo eno organizacijo, in sicer Olimpijski komite Slovenije – Združenje športnih zvez (združila sta se 24. decembra 1994).

■ Zaključek

Doslej še nisem zasledil prispevka o slovenskem športu v obdobju 1988–1994 na podlagi virov (le tu in tam se občasno pojavi kakšna pripoved brez virov), zato sem opisal nekaj doslej neznanih ali manj znanih dogodkov. Manj kot desetina jih temelji na mojih lastnih zapiskih (predvsem obisk MOK in Samarancha). Vesel bom, če ima kdo kakšen nov vir; takoj bi ga uporabil in za strokovno revijo napisal dodatek k mojim zapisom. Saj je znano: dogodek je bil, interpretacije pa so lahko različne!

Ta zapis ob trideseti obletnici osamosvojitve Slovenije (in s tem tudi športa) je tudi spomin na preminule prijatelje Boža Benedika, Evgena Berganta, Milana Jermana, Janeza Kocijančiča, Avgusta Likovnika, Miha Ravnika, Janeza Steleta, Iva Zorčiča ..., s katerimi smo skupaj orali ledino osamosvajanja športa v letih 1988–1992. Da ne bi s časom zbledel njihov izjemno pomemben prispevek.

dr. Rajko Šugman, profesor v pokoju
rajko.sugman@gmail.com